

Zomerbloeiende en droogtetolerante bolgewassen, een kleine selectie

Als ik dit schrijf is het 21 juni. De zomer is nog maar net begonnen en de eerste hittegolf is al een feit! Het is puffen en zweten. Met de klimaatverandering gaan we dit soort extremen van hitte en droogte meer en meer krijgen. Alhoewel we bolgewassen niet direct verbinden met droogte en warmte in de zomer, bieden ze toch aanzienlijke mogelijkheden. Een korte verkenning.

Klimaatverandering

De tuin aanpassen en planten kiezen die beter de droogte en hitte tolereren is de boodschap. Maar opgelet, de extremen kunnen ook zware regenval en hagelbuien betekenen, met lokaal wateroverlast tot gevolg. Afhankelijk van de plaats kan je tuin dan tijdelijk veranderen in een moeras. Weg met de droogtetolerante planten? Onverharde paden en wat verhoogde plantbedden kunnen ze redden. Hier wil ik kort een aantal droogtetolerante bolgewassen bespreken die zeker op hun plaats zijn in een droogtetolerante tuin. De meeste bolgewassen (ruim 60 %) bloeien weliswaar in de winter en de lente, maar ruim 30 % van de soorten

bloeit in de zomer. Uit die laatste groep maak ik hier een kleine selectie van hebbingen voor de tuin.

Looksoorten

Wie looksoorten zegt, denkt misschien aan Daslook (*Allium ursinum*) of Bieslook (*A. schoenoprasum*) en andere uiensoorten voor de keuken. Maar er zijn er ook die pas goed tot hun recht komen in de zomer en vaak uitstekend de droogte en bijbehorende hitte tolereren. Vaak zijn ze afkomstig uit gebieden met vochtige al of niet milde winters en droge zomers. Ze verkiezen allemaal goed drainerende bodems.

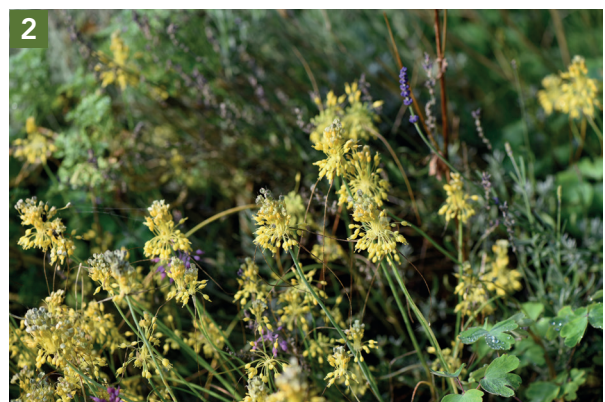


Eén van de soorten is Kogellook (*A. sphaerocephalon*) (Foto 1). Zijn bolvormige bloeiwijze met dicht opeengepakte bloemen maakt hem onmiskenbaar. 'sphaerocephalon' komt uit het Grieks en betekent 'met bolvormige hoofdjes' of 'kogelrond hoofd'. Aanvankelijk is de bloeiwijze omwikkeld door een schutblad waaruit de bloeiwijze tevoorschijn komt. Eerst is die laatste volledig groen, later wordt deze geleidelijk paarsrood, van boven naar onder. De kleine bloemen gaan open in de periode juni tot juli. Ze openen eveneens van boven naar onder. Van nature komt deze soort voor op kalkrijke, goed gedraineerde bodems (kalkgraslanden of kalkrijke duingraslanden). In Nederland en Vlaanderen is Kogellook niet-inheems; in Wallonië is het een zeldzame soort van kalkgrasland en rotsachtige, droge hellingen. Zuid-België is meteen ook de noordgrens van het natuurlijke verspreidingsgebied. Niet onlogisch dat deze kalklook het uitstekend doet in droogtetuinen. Hij komt ook trouw jaar na jaar terug, een blijver dus. Wil je een meer spectaculaire 'kogel'look, dan moet je zeker eens kijken naar *A. amethystinum*. Hij wordt tot 120 cm groot, een stuk groter en is meer bor-

deauxrood tot paarsrood gekleurd, met opvallende meeldraden. Tot aan het moment van de bloei is de bloemsteel naar beneden gebogen om zich, als de bloei effectief begint, op te richten. Die bloei valt in juni-juli, meestal iets voor Kogellook. Van nature groeit hij op droge, rotsachtige bodems in het oostelijk deel van het Middellands Zeegebied. In de tuin heeft hij een voorkeur voor een vrij rijke, goed drainerende tuinbodem, in volle zon. Hij keert gemakkelijk terug, dus opnieuw een blijver. Twee cultivars worden regelmatig aangeboden: 'Red Mohican' en 'Forelock'. De eerste is de meest bekende met zijn diep bordeauxrode kleur met lichtgele meeldraden en wat verlengde, min of meer wit uitbloeiende bloemen. 'Forelock' heeft meer dieppaarse bloemhoofdjes met witte meeldraden.

Twee kleinere soorten, namelijk Gele look (*A. flavum*) (Foto 2) en Berglook (*A. carinatum* subsp. *pulchellum*) zijn beslist de moeite waard voor de tuin; zet ze wel vooraan in een border. De eerste bloeit geel. Ik leerde die kennen in de Drôme, waar dit kleine uitje op een stenige, kalkrijke bodem in de volle zon groeit. Het blauwgroene blad is cilindervormig en

in de losse bloeiwijze gaan de gesteelde bloempjes knikken. Op een sterk gedraineerde bodem zoals in een droogtetuin of zelfs op paden van grove dolomiet, schelpen of kiezel kan hij gemakkelijk verwilderen. Ik zou dit kleine juweeltje, net als de volgende, niet graag missen in mijn tuin. Die volgende zomerbloei, niet-bloeiend nauwelijks van de voorgaande te onderscheiden, is *A. carinatum* subsp. *pulchellum* (eigenlijk een synoniem van *A. cirrhosum*) (Foto 3). 'Pulchellum' komt van het Latijn en dat betekent 'mooi', 'klein' en 'lieflijk'. Hij bloeit roze en wordt door Dilys Davies, auteur van het boek '*Alliums: the ornamental onions*' (Timber Press) als één van de meest aantrekkelijke looksoorten beschouwd en gelijk heeft ze. Echt een prachtige soort, 20 à 30 cm hoog (op een rijke bodem uiteraard nog wat meer), bloemen zacht roze op rechtop en gebogen steeltjes, de buitenste hangend als een watervalletje. De soort vormt net als alle voorgaande geen broedknolletjes maar zaait zich wat uit, zonder ooit invasief te worden. Er is ook een witte vorm ('Album'). Zowel de Gele als de Berglook zijn droogtetolerant en blijvers.





Triteleia, een onderschat genus

Een heel andere verschijning, maar niet minder mooi, is *Triteleia laxa* (syn. *Bradi-aea laxa*) (Foto 4). 'Laxa' betekent 'los of open' waarmee verwezen wordt naar de losse bloeiwijze. Deze blauwbloeiende Californiër bloeit in de vroege zomer en heeft smal grasachtig blad; hij doet het in mijn droogtetuin al vele jaren uitstekend. Elke goed gedraineerde tuinbodem in volle zon is prima voor deze soort. Hij wordt niet groter dan 50 cm en heeft net als de voorgaande soorten weinig ruimte nodig. Vaak wordt hij aangeboden als cultivar, namelijk 'Queen Fabiola', koninklijk blauw van kleur en genoemd naar de voormalige Belgische koningin. Het is beslist een onderschatte soort die ook weer uitstekend elk jaar terugkeert. De andere *Triteleia*'s zijn nog minder gebruikt dan de voorgaande soort. Zo is er onder meer *Triteleia hyacinthina* (Foto 5), ook afkomstig uit westelijk Noord-Amerika waar hij groeit van Californië tot British Columbia. Deze heeft witte min of meer trechtersvormige bloemen met opvallende middenstreep op de bloemblaadjes waardoor het geheel wat lijkt op een *Allium*.



Crinum of haaklelie

De voorgaande waren bescheiden in ruimte-inname, spaarzaam met blad, maar *Crinum x powellii* is zowat het tegenovergestelde (Foto 6). Fors en veel lang, smal blad en grote bloemen. *Crinum* is een groot genus dat voornamelijk voorkomt in tropische, subtropische en warme gematigde streken. Dus niks voor ons klimaat? Zo dacht ik aanvankelijk ook, tot ik een aantal Engelse tuinen zag waar één soort, vaak tegen een warme zuidmuur geplant, het blijkbaar uitstekend doet. De meeste *Crinums* hebben intens geurende bloemen, grote bollen die langlevend zijn, zo ook bij *C. x powellii*. De naam komt van het Griekse 'krinon' wat 'lelie' betekent. In het Nederlands wordt hij haaklelie genoemd; de grote trompetvormige bloemen buigen ver naar buiten met bloemblaadjes die wat gekruld of haakvormig zijn. *C. x powellii* is een hybride - vandaar de 'x' tussen de genus- en soortnaam - tussen *C. bulbispermum* x *C. moorei* die in een plantenkwekerij is ontstaan.

Beide soorten komen van nature voor in Zuid-Afrika. *C. x powellii* is één van de meeste winterharde *Crinum*-soorten. Ik heb hem ondertussen al ruim 20 jaar op dezelfde plek staan en hij heeft alle winters overleefd, ook de harde van 2010. Hij ontwikkelt in het voorjaar een massa wat slordig uitziende, lange bladeren, die vaak last hebben van slakken, maar de groeikracht van de plant is dermate dat hij tot op heden steeds de bovenhand haalde. De bloemen zijn wit tot licht roze en geuren sterk. Een goed gedraineerde bodem op een warme, zonnige plek is al wat deze haaklelie nodig heeft.





Gladiolen

Het genus *Gladiolus* bevat zo'n 260 soorten waarvan de meeste in het zuidelijke deel van Afrika voorkomen. Ze hebben allemaal stengelknollen. Sommige soorten zijn onderling veel gekruist wat een breed palet aan kleuren heeft opgeleverd. Dit zijn in de eerste plaats snijbloemen, waarover ik het hier niet ga hebben. Er zijn ook een aantal Europese soorten. *Gladiolus x byzantinus*, beter bekend onder zijn andere naam, *Gladiolus communis* subsp. *byzantinus* (Foto 7) is zo'n Europese soort. Volgens de World Flora Online zou dit een kruising zijn tussen *G. dubius* en *G. italicus*. Hij komt van nature in het westelijke deel van het Middellands Zeegebied voor. Zoals alle gladiolen heeft ook deze zwaardachtig blad en een vrij lange, trosvormige bloeiwijze met opvallende paarsrode bloemen; hij wordt zo'n 60 à 80 cm hoog. Op een open plek op een goed gedraineerde bodem gedijt hij uitstekend. Hij bloeit normaal in de periode juni-juli, maar het kan ook vroeger. Een qua bloemkleur heel andere soort is de Vlindergladiool

(*G. papilio*) (Foto 8). De gebogen belvormige bloem heeft een lila-paarse bloesem op een roomwitte grondkleur. De soort komt van nature voor in Zuid-Afrika op moerassige plekken tot ca. 2400 m boven de zeespiegel in het gebied met zomerregenvall. Hij heeft behoefte aan droge winters. In onze tuinen met in principe elke maand 50-80 mm neerslag niet de gemakkelijkste soort. Ze vereisen een plek in volle zon in een licht vochtige maar vooral in de winter goed gedraineerde bodem. Een zogezegde verwante 'soort' die het al jaren uitstekend doet in mijn droogtetuin is bekend als *Gladiolus papilio* 'Ruby' (Foto 9), met robijn- tot bordeauxrode wat naar beneden gebogen bloemen. Hij bloeit een maand later dan de soort en is een flink stuk groter (tot ca. 1 m). Het vermoeden is echter groot dat het om een hybride gaat waar één van de ouders wellicht de Vlindergladiool was. Wat er ook van zij, op een goed gedraineerde bodem is het een goed terugkerende soort.



Cyclamen hederifolium of Napolitaanse cycloam

De voorgaande soorten waren allemaal zonnekloppers, de Napolitaanse cycloam (Foto 10) is een soort van bladverliezende bossen. Hij groeit en bloeit onder meer in droge schaduw en dit is, zoals de meeste tuiniers weten, een moeilijke plek waar weinig soorten goed gedijen. Hij heeft geen bol, maar een platte stengelknol en die kan, voor zo'n laagblijvend plantje, een indrukwekkende diameter halen, tot ca. 25 cm. De wortels zitten vooral aan de zijkant van de knollen. De knol zit maar heel oppervlakkig in de bodem. De bloemen verschijnen van augustus tot oktober. Het blad verschijnt tijdens de bloei en doet denken aan klimopblad, vandaar de soortnaam 'hederifolium', letterlijk blad ('folium') van klimop ('hedera'). Er zijn een hele reeks cultivars, maar wellicht niet allemaal even interessant voor de tuin. De grootste variatie binnen de soort zit in het blad: de bladvorm, bladkleur en het vlekkenpatroon op de bladeren. De bloemkleur vertoont weinig variatie en gaat van roze tot wit.

